

Aan: Marc Janssen en Johan van der Plas

Datum: 23 maart 2004

Betreft: Voorstel verandering onderzoeksonderwerp

Beste Johan en Marc,

In grote lijnen komt onze reactie erop neer dat wij de interpretaties die aan de grondslag van jullie voorstel liggen niet delen, en het daarom –logischerwijze- ook niet met de voorgestelde oplossing eens zijn.

Om zo snel mogelijk te kunnen reageren houden we ook onze reactie zo beknopt mogelijk. Misschien is ook een gesprek nodig om onze verschillende zienswijzen uit te wisselen, en ons beter open te stellen voor interactie dan via dit medium mogelijk is.

We beginnen met jullie interpretaties van gebeurtenissen, die aan het begin staan van jullie toelichting:

1. *Jullie hebben begrepen dat gekozen is voor een heel strikte opbouw met betrekking tot het doen van klassiek onderzoek.*

Het is in dit verband jammer dat jullie het contracteringsgesprek (n.a.v. de eindkwalificaties) op 30 januari j.l. gemist hebben. In dat gesprek is duidelijk afgesproken dat bij ons inhoud altijd prevaleert boven vorm. We hebben afgesproken dat dit bijv. geldt voor literatuur die wij opgeven (zoals Verschuren, of Baarda en de Goede), waar deelnemers zich altijd vrij moeten voelen om alternatieven te nemen in plaats van datgene wat in het document eindkwalificaties genoemd wordt, wanneer dit beter past bij henzelf of bij hun onderzoek. We hebben ook afgesproken dat dit zou gelden voor alle standaardvragen, -criteria of -eisen die wij in dit document genoemd hebben of in de toekomst zouden gaan gebruiken. Wanneer een deelnemer in verband met de inhoud van haar of zijn onderzoek een voorstel heeft voor een passender variant, dan hebben wij de afspraak dat wij dat verwelkomen.

We hebben toen ook besproken dat we moeten omgaan met het dilemma dat de deelnemers aan de ene kant terecht de duidelijkheid wensen waar we als cursusleiding (en begeleiders) alleen aan tegemoet kunnen komen door één en ander te operationaliseren, maar dat elke operationalisering aan de andere kant per definitie onrecht doet aan een aantal gevallen, en dat je daarom met al deze operationalisering 'naar de geest' moet omgaan en niet 'naar de letter'.

Wat in het eindkwalificatie-document te lezen staat over maatwerk en individuele contractering past bovendien geheel in deze lijn. Alle deelnemers, en dus ook jullie, kunnen ons houden aan deze afspraken.

Nu waren jullie door overmacht verhinderd om bij dit gesprek van 30 januari te zijn. Maar, bij een eerder gesprek over contractering, aan het begin van de tweedaagse in november, waar jullie wel bij waren, hebben we ook duidelijk afgesproken (en schriftelijk vastgelegd) dat deelnemers die een (gedeelte van) een bijeenkomst niet konden bijwonen zelf zorg zouden dragen voor inhalen of bijpraten. Wij vermoeden dat het in jullie geval hier niet van gekomen is.

Maar ook afgezien daarvan heeft het ons verbaasd dat jullie de indruk hebben opgedaan dat wij een strikte opbouw hanteren. Naar ons idee hebben we steeds laten merken dat het ons om de inhoud te doen is en niet om de vorm. Het probleem waarmee wij in jullie geval geworsteld hebben (naar onze interpretatie) is, dat je wel een beeld moet hebben van de inhoud om de vorm daaraan aan te kunnen passen. En aan zo'n inhoudelijk beeld ontbrak het ons. Hier komen we later in onze reactie nog op terug.

2. *Jullie stellen dat het uitgangspunt van een community of learners of van een professionele leerpraktijk op dit moment onvoldoende uit de verf komt. En, jullie verbinden dit met de conclusie dat jullie niet in staat zijn –in jullie onderzoeks-aanpak- de begeleiders/cursusleiders te overtuigen van de meerwaarde van de systeembenadering in relatie tot het creëren van een professionele leeromgeving.*

In reactie op deze interpretatie hebben we eerst een aantal tegenvragen:

- Waarom denken jullie dan, dat George zó enthousiast was over jullie aanzet tot een dialogische reflectie over het thema "professionele leerpraktijk" dat hij zichzelf als deelnemer aanmeldde, omdat het hem boeiend leek om zelf onderzoek uit te voeren dat een dergelijke dialogische reflectie verder zou stimuleren en ondersteunen?
- Waarom denken jullie dan, dat George en Marjan, op jullie voorstel van 21 januari j.l. op 23 januari reageerden met "dat wij onder de bovengenoemde voorwaarden, geen bezwaar hebben als jullie volgens deze lijn verder werken. Sterker nog, het lijkt ons zelfs een heel leuk plan"?
- Waarom denken jullie dan, dat George zijn eigen plan direct heeft laten varen om ruimte te maken voor jullie plan?

Het probleem voor ons is, dat wij in onze reactie van 23 januari een drietal voorwaarden genoemd hebben (zie de punten 2, 3 en 4), waar naar onze interpretatie nog niet (voldoende) aan voldaan is. Om te reageren in de stijl van jullie stelling hierboven: dat is de onvoldoende die wij aan jullie uitdelen. In jullie reactie van 23 januari geven jullie aan dat jullie met de door ons geformuleerde voorwaarden accoord gingen, en tot nog toe hebben we geprobeerd om jullie daaraan te houden, en jullie de kritische feedback te geven waartoe wij ons als deelgenoten van een professionele leerpraktijk verplicht voelen.

Kortom: jullie hoeven ons echt niet meer te overtuigen van de meerwaarde van een systeembenadering bij het creëren van een professionele leeromgeving. Het probleem zit hem, naar onze interpretatie, wel in jullie onderzoeks-aanpak, waarbij voor ons de vragen die we er al op 23 januari bij stelden nog steeds niet (voldoende) beantwoord zijn.

Als het gaat om de "community of learners", dan vinden wij ook dat daar nog heel wat aan verbeterd kan worden. Of we onvoldoende scoren hangt uiteraard af van de gehanteerde criteria en verwachtingen. Het lijkt ons dat tot op heden de onderzoeksgroepen het meest aan dit uitgangspunt beantwoorden, en wij horen van de deelnemers dat zij vooral deze groepen daadwerkelijk als "community of learners" ervaren. Hier kan het een rol spelen dat jullie door de loop der gebeurtenissen tot nu toe buiten deze groepen gebleven zijn en deze ervaringen niet konden delen.

Het spijt ons oprecht dat dit zo gelopen is, en wij willen daarvoor ook de best mogelijke oplossing zoeken. Onze gedachten gaan daarbij echter in een andere richting dan die van jullie. Ook hierover meer, later in deze reactie.

3. *Jullie stellen: er is momenteel alleen aandacht voor de methode "klassiek onderzoek doen" en er is geen inhoudelijke aandacht voor onderwerpen op het gebied van educational leadership.*

Het tweede deel van jullie stelling is voor ons onbegrijpelijk. Bij de intake was het een cruciale eis dat voldoende scholing op onderwerpen rond leiderschap al gevolgd moest zijn, omdat in dit laatste jaar van het Mastertraject onderzoek centraal zou staan. Uiteraard hebben verschillende deelnemers zelf voor hun onderzoeken onderwerpen gekozen die direct met leiderschap verband houden.

Wij concentreren ons hier echter op het eerste gedeelte, en reageren opnieuw met tegenvragen:

- Waarom denken jullie dan, dat Marjan en George samen besloten om op vrijdagmorgen 12 maart een plenair college te plannen over "klassieke en niet-klassieke onderzoeksbenaderingen"?
- Waarom denken jullie dan, dat George zich uit de naad heeft gewerkt om deze moeilijke opdracht tot een zo goed mogelijk einde te brengen?

- Waarom denken jullie dan, dat George jullie, naast de email aan alle deelnemers, op 9 maart, aan jullie apart een email stuurde waarin onder andere te lezen is "ik hoop ook met dit werkcollege bij te dragen aan een integratie van beide onderzoeksbenaderingen binnen het Masterjaar"?
- Waarom denken jullie dan, dat dit college ook daadwerkelijk is uitgevoerd, en er dus in een plenaire bijeenkomst met alle deelnemers een hele morgen aan dit onderwerp besteed is?

Onze interpretatie en ons voorstel:

Het is ons vermoeden, dat jullie het literatuuronderzoek, de onderlinge reflecties en de gesprekken met de externe deskundigen, te weinig onderzoeksmatig-systematisch hebben aangepakt. Het gevolg is dat jullie moeilijk kunnen aangeven wat dit traject jullie heeft opgeleverd, en hoe vandaar de lijnen lopen naar een workshop en een onderzoeks-aanpak. Het is een vermoeden, dus corrigeer ons wanneer we ernaast zitten.

Onze interpretatie is gevoed door het gegeven dat we tot nu toe nog geen enkele documentatie van jullie vooronderzoek hebben gezien, maar ook doordat jullie er tot nu toe ook nog niet in slaagden helder te formuleren wat jullie onderzoeksvraagstelling inhoudt, en waarom jullie een kennisvraag hebben die logischerwijze om een niet-klassieke onderzoeksbenadering vraagt. In andere woorden: waarom jullie vraagstelling de meerwaarde van een niet-klassieke onderzoeksbenadering nodig heeft om beantwoord te kunnen worden.

Let wel: je hoeft ons van die meerwaarde niet te overtuigen, want daarvan zijn we allang overtuigd, maar, als *jullie* de onderzoekers zijn dan moeten *jullie* je benadering kunnen specificeren en verantwoorden. In het spel tussen jullie als deelnemers en ons als begeleiders is het dus functioneel wanneer wij ons als 'advocaat van de duivel' opstellen, en ons dus –voor dit spel- als 'ongelovigen' opstellen. Is het mogelijk dat jullie dit 'spelkarakter' niet onderkend hebben?

Een andere belangrijke opmerking is, dat wij het absoluut geen schande vinden als jullie er op dit punt en op dit moment niet uitkomen vanwege eigen twijfels en onzekerheden. De materie is buitengewoon gecompliceerd, en misschien hebben we achteraf gezien onze ambities en verwachtingen voor dit eerste jaar te hoog gesteld.

Maar, vanuit onze interpretaties is het nadeel van de door jullie voorgestelde oplossing, dat de kennis die we wel degelijk bij jullie aanwezig achten (al bleef die voor ons impliciet) als het ware kan 'verdampen' en dan niet benut kan worden. En dat terwijl we nog steeds willen weten of en hoe ruimte voor niet-klassieke onderzoeksbenaderingen in de toekomst in het Masterjaar kan worden ingebouwd, en welke voorwaarden daarvoor nodig zijn. We zijn in die opvatting gesterkt door de reacties van deelnemers die n.a.v. het college op 12 maart reageerden dat niet-klassieke onderzoeksbenaderingen voor schoolleiders wellicht nog belangrijker zijn dan klassieke.

Als ons vermoeden klopt dat we onze ambities en verwachtingen te hoog gesteld hebben, dan ligt het voor de hand om een oplossing in eerste instantie te zoeken in de richting van het verlagen van die ambities en verwachtingen (aan opgeven zijn we nog niet toe).

Onze gedachten zouden dan gaan in de volgende richting:

Waarom nemen jullie niet de tijd om jullie 'vooronderzoek' op een hoger niveau te her-nemen? Maar nu vanuit duidelijke vraagstellingen, en met vastlegging van de opbrengsten, expliciete reflectie daarop, het opmaken van tussenbalansen, leidend tot een nieuwe vraagstellingen, en zo voorts. Kortom, als literatuuronderzoek, inclusief onderzoek bij externe experts als 'levende bronnen'. Parallel aan dit proces zou gebouwd kunnen worden aan een portfolio waarin op zorgvuldige wijze dit hele traject, inclusief vraagstellingen, opbrengsten, en tenslotte ook aanbevelingen wordt gedocumenteerd. Bij het opbouwen van dit portfolio zouden wij graag zo dicht mogelijk bij de algemene criteria willen blijven, al was het alleen omdat dit een leerzame toets op deze criteria oplevert.

Maar uiteraard is er de vrijheid om deze criteria zo vrij te interpreteren als nodig is om de inhoud van jullie onderzoek tot zijn recht te laten komen. Wellicht wordt praktische uitvoering van niet-klassiek onderzoek dan in een volgende uitvoering van het Masterjaar wél mogelijk.

We zouden daartoe een permanente onderzoeksgroep moeten vormen bestaande uit jullie tweeën, George Lengkeek, en een beoordelaar (wellicht enigszins op afstand). De bijdrage van George zou hoofdzakelijk bestaan in het uitwerken van het voorbeeld van niet-klassiek onderzoek, dat hij op 12 maart presenteerde, tot een publicabel artikel of tot een hoofdstuk in zijn proefschrift. Aan dat voorbeeld hoopt hij suggesties te ontleen voor verbetering van een dergelijke onderzoeksaanpak, maar ook om in meer algemene zin de randvoorwaarden te kunnen formuleren voor de uitvoerbaarheid van dergelijk onderzoek als ondersteuning bij visieontwikkeling. Jullie onderzoek in de literatuur en onder deskundigen zou bijvoorbeeld een indicatie kunnen geven hoe het voorbeeld van George geplaatst zou kunnen worden binnen een breder scala aan systeembenaderingen, of, welk kritisch commentaar er vanuit systeembenadering op het voorbeeld gegeven zou kunnen worden, of, welke andere vormen van niet-klassiek onderzoek in een onderwijssetting bruikbaar zouden kunnen zijn, naast onderzoek ter ondersteuning bij visieontwikkeling, en, onder welke voorwaarden dergelijk onderzoek in het kader van het Masterjaar een plaats kan krijgen. Dit zijn uiteraard eerste gedachten, in een gesprek tussen ons vieren zou een dergelijk plan zijn definitieve invulling moeten krijgen. Wat jullie betreft hoort individuele contractering over de (aangepaste) eisen om af te studeren daar natuurlijk bij. Wat George betreft hoeft dit laatste niet, omdat hij geen behoefte heeft aan de Mastertitel.

Een nadeel van een dergelijke oplossing is natuurlijk wel dat jullie integratie met de andere deelnemers niet op korte termijn bevorderd wordt. Aan de andere kant is er door de deelnemers wel gevraagd om een vervolg op het college van 12 maart, en jullie zouden daarin het voortouw kunnen nemen, en zodoende toch aan deze integratie vorm geven.

Het voordeel zou zijn dat we de moeilijke dubbelheid om een werkcollege te verzorgen en dit tegelijk als onderzoeksmiddel te gebruiken, wegnemen, en alleen de ambitie hebben om nog een leerzaam werkcollege over niet-klassieke onderzoeksbenaderingen te verzorgen (met beter activerende werkvormen dan de eerste keer).

Tenslotte:

Wat ons betreft blijft de mogelijkheid open dat jullie uiteindelijk toch bij jullie voorstel om klassiek onderzoek te doen blijven, maar dan graag op basis van betere argumenten. Zoals we hebben laten zien ervaren we jullie huidige argumenten als onjuist en unfair, zowel ten aanzien van onze intenties als ten aanzien van onze daden. Wanneer jullie een oplossing in de richting van ons voorstel overwegen, dan gaan we daar graag op korte termijn over in gesprek.

Mede namens Marjan Glaudé,
George Lengkeek